

den mensch niet ijdel is) niet af kan doen. (Grond-beginselen der dogmatiek, blz. 46 § 18.)

In een noot voegt Ds Popma er aan toe:

Prof. de Hartog heeft op dit punt herhaaldelijk zijn opvatting verdedigd. Zeer duidelijk b.v. in Nieuwe Banen, Nov. 1923. Hij schrijft daar: „Wie ons optreden wil verstaan, moet eerst vernemen en vasthouden, dat wij, waar in onze dagen velen van het Christendom afvallen, omdat zij de historische loochenen, juist dezen willen bereiken en toonen, dat ook bij de ontkenning der historie de eeuwige werkelijkheid en waarheid van het Christendom blijft. Niet dus uit lust om de historie te loochenen (nergens zal men in onze werken een plaats vinden, waar dit geschiedt, wij laten haar alleen in het midden), maar bovenal om den historieloochenaar te overtuigen, spreken en schrijven wij zooals wij deden en doen.”

M.i. staat hier de apologet de Hartog den theoloog de Hartog in den weg. In zijn brandenden ijver om den ontkenner te overtuigen, gaat hij meer mijlen met hem mee, dan geoorloofd is.

Zoo gaat ook de apologet de Hartog te ver met den Schrift-ontkenner mee, wanneer hij zegt: (hier druk ik me ter wille van de duidelijkheid wellicht iets te sterk uit) de Schrift geeft alleen maar volle klaarheid over wat ervaring en rede ook al geleerd hebben; desnoeds kan het hoewel alles dan onhelder bleef, zonder Schrift.

Terwijl omgekeerd de apologet de Hartog tot dit te ver meegaan nooit had kunnen komen, wanneer in zijn theologische beschouwing Schrift en feit hun volle waarde hadden ontvangen.

Ten slotte moeten we hier komen tot de vraag naar den grond van ons geloof.

Zonde.

In hetzelfde blad schrijft nog steeds dezelfde auteur:

Dr de Hartog ontkent niet de zonde als schuld, maar dat dit op den achtergrond komt — schuld in juridischen zin — blijkt uit blz. 39 § 21: „men heeft den waren zin van het leerstuk der erfmet, erfzonde en erfschuld veelal verduisterd, doordat men het deed voorkomen alsof de schuld van Adam aan zijn nakomelingen slechts uiterlijk werd „toegerekend”, terwijl het zuivere inzicht in genoemd dogma tevens leert, dat de nakomeling van den natuurlijke mensch zich vereenzelvig met de zonde van den voorvader en deze zonde innerlijk bijvalt, dus „toeigent” tot persoonlijke schuld”.

In verband hiermee leze men § 2 blz. 31: „daarom kan de zonde worden omschreven als tot „haat” (Catech. antw. 5) verscherpte zelfdrift (wortelend in den natuurlijke levenswil, zich verheffend tot geestelijke hoogmoed)” en overwege men de onhelderheid in de onderscheiding van rechtvaardigmaking en heiligmaking (blz. 47 § 21): „De „rechtvaardiging” en „rechtvaardigmaking” van den zondaar is dan het „aanziën” en het „inplanten” in den Christus van Gods zijde, terwijl de rechtvaardiging als „heiligmaking” (of „afzondering”) dan voortvloeit in de „heiligmaking” (rechtvaardigmaking) haar ontplooiing ontvangt”.

Mijn opmerking over het op den achtergrond komen van de gedachte van verzoening door voldoening vindt m.i. haar bevestiging in § 15 blz. 45. „Deze is de wezenlijke kern van het dogma aangaande den Zoon, den individueelen Christus, als plaatsvervangend Middelaar, in Wien als eenwig Ideaal, de Vader den (zondigen) mensch wil „aanziën” welke derhalve God en menschen „borg” staat, dat het met Schepping (Zoon als Scheppingsmiddelaar) en herschepping (Zoon als Herscheppingsmiddelaar) begonnen werk Gods „voleindigd” zal worden. (Psalm 138:8). Eveneens in § 16: „De juridische satisfactieleer houdt daarom, wel beschouwd, deze waarheid in, dat,

zal God, de heilige Vader, alle „verkeerdheid” en „zondigheid” des menschen kunnen „recht” zetten, Hij dit slechts wil en kan naar het eeuwig volmaakt Menschheidsbeeld of Ideaal des Zoons.

Des Vaders genadige „toekeerling” is slechts mogelijk, indien Hij in het volmaakte Ideaal des Zoons het wagen kan met den verkeerden, te regenereren, te bekeeren en te volmaken (Matth. 5:48, Col. 2:10, II Tim. 3:17) mensch”.

Terecht wordt Dr de Hartog's bedoeling door Dr Oortbuys („Nieuwe Banen”, Nov. '23) aldus omschreven: „de heilige God kan de zonde niet zien en kan den zondigen mensch niet dulden, dan alleen nu Hij in Christus den volmaakt mensch Zich voor oogen stelt, in de wetenschap, dat de nu zondige mensch éénmaal zoo wezen zal als dit Ideaal”.

Tenslotte wijs ik op een typeerende uitspraak uit „Christendom”, pag. 154: „Zooals een moeder haar bloed geeft voor haar kind, zoo heeft, naar de christelijke ervaring de Goddelijke Liefde haar bloed, haar levensvolheid, uitgestort voor den verkeerden en verdorven mensch”.

Dit beeld zegt toch duidelijk, dat in de beschouwing van Prof. de Hartog het offer van Jezus wel is bewijs van Goddelijke liefde, maar niet van grond der voldoening.

K. S.

BOEKBESPREKING

Adolf Keller. „Levende beelden uit een wereld van geest en liefde”. Vertaald door J. C. Helder.

J. Ploegsma — Zeist.

Dit boek geeft op inderdaad onderhoudende wijze allerlei mededeelingen over de oecumenische beweging, historische bijzonderheden, die allermint systematisch geordend zijn, die ook niet door één hoofdgedachte bijeengebracht zijn, maar fragmentsgewijze van hier en daar zijn saamgebracht. Deze „oecumenische beweging”, men weet het, heeft, zoo, als zij geschiedt, onze instemming niet, omdat zij het evangelie niet laat staan, en noch het adjectief „christelijk”, noch het adjectief „evangelisch” een bepaalden inhoud weet te geven. Bovendien getuigt het boek op bijna elke bladzijde, zoodra het wil betoogen, of betoogen onderstelt, van een totaal ander inzicht dan de Schrift ons heeft gegeven. Daarom achten wij het te veel gezegd, wanneer de inleider, Dr J. C. Wissing, beweert, dat het boek ons doet ademen in oecumenische lucht. De oecumenische lucht snuif ik ergens elders. Juist niet hier.

Tegenover dit alles sta echter gaarne de verzekering, dat het boek prettig geschreven is, goed geïllustreerd en door het bijeenbrengen van verscheidene bijzonderheden, die los naast elkaar staan, zich gemakkelijk laat lezen zonder inspanning te vragen.

K. S.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Beroepen te:

Drogham: A. de Ruiter te Oude en Nieuwe Bildtzijs. Onnen bij Haren: Cand. A. Kuiper te Zuidwolde (Dr.).

Aangenomen naar:

Wissenerke: Cand. Dr. W. H. van Zuylen, hulppred. aldaar.

Bedankt voor:

Enschede: P. G. Kunst te Deventer.

Leek: J. Dijk te Sellinger.

Winterswijk: M. Boukema te Leidschendam.

Afscheid van:

Leerdam: J. Tholen. Zondag 52 Heid. Cat.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Bedankt voor:

Bussum-Naarden: S. v. d. Molen te Rotterdam-C.

Eindhoven: J. Jongeleen te Apeldoorn.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Terneuzen: M. Heikoop te Utrecht.

Bedankt voor:

Aagtekerke: J. Fraanje te Barneveld.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Ouddorp (Z.-H.): A. van Willigen te Rijssen.

Raamsdonk: G. van Veldhuyzen te Hantum.

Vroomshoop: J. Loos te Oudega (W.).

Aangenomen naar:

Beers-Jellum: Cand. H. de Boer te Grijpskerk (Gr.).

Giethoorn: Cand. J. J. Ket te Amsterdam.

Rotterdam: A. T. W. de Kluis te Vlissingen.

Sittard (toez.): J. M. Snethlage te Appelscha.

Vrouwepolder-Gapinge: Cand. H. M. J. van Duyn, hulppred. te Terneuzen.

Bedankt voor:

Garderen: W. Vroegindewey te Zegveld.

Harderwijk: C. J. v. d. Graaf te Nijkerk.

Schalum: Cand. H. de Boer te Grijpskerk (Gr.).

Intrede te:

Suawoude: H. Schroten. Tekst: Matth. 28:6a.

Beroepbare kandidaten.

Lijst met namen van kandidaten in de Theologie van de Theologische School te Kampen, die gaarne een eventueel op hen uitgebracht beroep in overweging zullen nemen.

J. A. van Arkel, Beukelsdijk 86, Rotterdam.

L. Berger, Regentesselaan 67, Rijswijk (Z.-H.).

W. B. den Brave, Wilh. straat 2, Zwolle.

J. van Bruggen, Horsterweg D 191, Ermelo.

F. Colenbrander, Nieuweweg 37, Huizum. Hulpprediker.

F. van Dijk, Haaksbergen. Hulpprediker.

P. D. van Dijk, Zwarteweg 1, Nijverdal. Hulpprediker.

J. Goris, Lange Kerkstraat 30, Goea.

I. M. de Graaff, Villa „Hogerheide”, Zeist.

S. Greving, Hoogstraat 23, Harlingen.

N. 't Hart, Leiderdorp.

P. B. Lengkeek, Marconiplein 3c, Rotterdam-W.

H. J. Meijerink, Heuvelschepad 46, Ede.

A. Mollema, Scharnegoutum.

H. Pol, Rijsoord.

G. van 't Riet, Kranenburgweg 92, Scheveningen.

G. H. Schuppert, Eefde bij Zutten.

J. W. Smitt, „Vogelenzang”, Bennebroek.

J. G. W. Terhaak, Plompereengracht 4b, Utrecht.

E. Torenbeek, Warnaveldscheweg 60, Zutten.

H. van Twillert, Molenweg 22, Beekbergen.

W. Vis, Noordstraat 1, Haamstede (Z.).

E. Wassink, Wierden (O.).

S. Wouda, Oranjewoud (Fr.).

Bovengenoemde kandidaten die hulpdienst verrichten bij de Kerk van Huizum, Haaksbergen en Nijverdal kunnen elken Zondag vacante Kerken dienen.

Dhr Nic. H. Ridderbos, Jan Luykenstraat 50 te Amsterdam-Z. stelt zich nog niet beroepbaar, doch zal gaarne de Zondags de Kerken dienen.

(Op verzoek hier opgenomen.)

Chr. Muziektijdschrift „De Harp”

met maandelijksche Muziekbijlage

f 1.50 per jaar

onder redactie van F. PIJLMAN

Neemt proef met een abonnement en U zult algeheele voldoening smaken.

Adm.-Adres: te Helmersstraat 94 - Amsterdam (W.)

Uitgaven van
OOSTERBAAN & LE COINTRE
GOES

1. GIDEON Prijs f 0.40

2. DE OPWEKKING VAN LAZARUS Prijs f 0.15

3. DE WIJZEN UIT HET OOSTEN, en SIMON BIJ DE KRIJGSKNECHTEN IN DE ZAAL Prijs f 0.25

De Bijbelsche Geschiedenis

naverteld voor jongens en meisjes door

H. J. VAN WIJLEN

Overdrukken uit „De School met den Bijbel”

Verkrijgbaar in den Boekhandel of na overschrijving van het bedrag op postrekening Nr 36000 bij de Uitgevers

J. C. WIRTZ Cz.

BEKNOPT OVERZICHT

DER KERKGESCHIEDENIS.

ZESDE DRUK

Prijs 40 cts.

Verkrijgbaar bij den boekhandel en bij de uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE

GOES

HILVERSUM

Rookt U een fijne Sigaar?

Of preferiert U een pijp?

Dan kunt U terecht bij

SIGAREN MAGAZIJN

„THE OLDSMOKER”

KERKSTRAAT 8 - HILVERSUM

AT LEGT FLINK
GEWICHT IN DE SCHAAL

zoudt gij ook zeggen als
gij UW DRUKWERK liet
vervaardigen in ons zeer
modern ingericht bedrijf.
Door ons Drukwerk krijgt
U druk werk in uw zaak.

UITERST
BILLIJK
PRIJZEN

OOSTERBAAN & LE COINTRE
GOES

Veertien eenvoudige Oefeningen

nagelaten door A. PUNT in leven Oefenaar bij de Geref. Kerken met een woord ter inleiding van Prof. Dr F. W. GROSEHEIDE.

Uitgegeven ten voordeele van de V.U.

Met portret van den schrijver — 192 bladz. f 1.25.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de

Uitgevers Oosterbaan & Le Cointre - Goes.

Bij Drukkerij Edecca te Hoorn verscheen:

GROMMETJE DOOR J. A. VISSCHER

Ingen. f 1.75 Persbeoordelingen: Geb. f 2.40

Een mooi boek voor allen, die hartelijk belangstellen in het leven van maatschappelijk diep gezonden en de pogingen, die allerwegen worden aangewend om ze te redden. Gron. (Herv.) Kerkblad. Gaarne bevelen we dit mooie boek aan. Het verschaft ons uren van genot en laat ons tevens zien hoe het licht des evangelies onder Gods regen ook in de geestelijk en zedelijk donkere bousten der groote stad de duisternis der zonde kan verdrijven.

De Rotterdammer. Er komen in dit boek heel mooie hoofdstukken voor; veel is er, dat ontroert. Zoo de liefde tusschen deze twee menschenkinderen en het niettegenstaande alles toch aan God willen vasthouden.

De Nederlander. Wie andere boeken van De Visscher gelezen heeft, weet, hoe hij het hart roeten kan van zijn lezers en het bewogen maakt met al wat zwak en arm en ellendig is. Zoo is het ook hier.

In en om ons Huis. Wie kennis wil nemen van het leven van die menschen, vaak uit wat wij noemen de onderste lagen, lees dit boek. Hij zal er iets van hun wereld in aanvoelen. Laten we hopen, dat er in de praktijk vele gevallen mogen zijn als dat van Doll. Het boek laat zich heel prettig lezen.

De Amsterdammer. VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL. Toezending door Drukkerij Edecca alleen na ontvangst van postwissel of storting op postrekening 32404.

Lezers van „De Reformatie”! Wekt uw kennissen op proefnummers van ons Blad aan te vragen. Zeer velen doen dit reeds! U ook!

BEKNOPT LEERBOEK DER BIJBELSCH E OUDHEIDKUNDE

door K. WIELEMAKER.

2e druk — Prijs f 1.40.

„Een prachtig repertorium, ook voor onze Theol. Studenten en Predikanten.” Zoo schreef Dr. G. KRUIZEN destijds in het „Gereformeerd Theologisch Tijdschrift”, naar aanleiding van de verschijning van dit werk.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de Uitgevers OOSTERBAAN & LE COINTRE. GOES.

Medev.
Dr. K.
Herks
Vlaar
Meijs
s-Gr
Bolder

Alle s
Prof.

Ds F. de
s-Gravenha
werker aan
week, dat i

INHOUD:
bondsgelov
het gezeg
bij het pu
conclusie
Literaire
Tudorfigu
Armenzorg
lei. I. — C
— Zending
West. I.
schouw. —

Kerkelijke

Is eenm
uitgespro
Gods geb
de eenhei
weer elka
tot rust.

We zullen
de tweed
kinderen
het, maar
deden hek
den gez
hoeveel F
nog bonte
Wel neme
dat de ge
eerste ar
haar eisc
van defes
spreker
den het el
kanten n
den, als
hadden U
den als h
menten?

De twee
dat de re
gerd heel
kennen. I
geloof he
het rech
daarom
gescheide
des Woor
lijk geste
zaak and
niet geda
gelijke lie
greep de
Christus
achtergel
hebben v
van dat
En die
geweest.
Was die
Neen, ze
de mem
werk na